

ФУНКЦІОНУВАННЯ МЕХАНІЗМІВ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ СОЦІАЛЬНИМ РОЗВИТКОМ МІСТА

FUNCTIONING OF MECHANISMS OF PUBLIC MANAGEMENT OF CITY SOCIAL DEVELOPMENT

У статті розглянуто особливості функціонування механізмів публічного управління соціальним розвитком міста. Зазначено, що основною метою існування публічного управління соціальним розвитком міста є підвищення рівню та покращення якості життя населення завдяки саме механізмам публічного управління. До яких можна віднести політичний, правовий, організаційний та економічний. Функціонування політичного механізму, пов'язано з формуванням соціальної політики міста, яка визначається низкою заходів та програм, спрямованих на підвищення рівня та покращення якості життя населення міста. Правовий механізм публічного управління соціального розвитку міста має два рівня свого існування, перший це реалізація існуючої нормативно-правової бази державного рівня, а другий це формування та реалізація існуючої нормативно-правової бази місцевого рівня. Організаційний механізм публічного управління соціальним розвитком міста включає в себе компоненти, які забезпечують ефективну реалізацію соціальної політики міста, а саме: структурний компонент, компонент координації та співпраці, стратегічний компонент, оцінний компонент, компонент участі та інформаційний компонент. Економічний механізм публічного управління соціальним розвитком держави формується відповідно до принципу загального добробуту, що дозволяє забезпечувати прожитковий мінімум для кожного громадянина. У роботі відмічено, що у сучасних умовах воєнного стану ефективність функціонування механізмів публічного управління соціальним розвитком ускладнюється з об'єктивних соціально-економічних проблем, до яких варто віднести проблеми державного та місцевого рівня. До державних проблем віднесемо: зниження доходів населення, масштабні інфраструктурні втрати. До проблем міського рівня віднесемо: нерівномірність доступу громадян до соціальних послуг; нестача кадрових ресурсів у системі соціального захисту населення міст; низький рівень мотивації працівників системи соціального захисту населення міст; слабкий рівень залучення недержавного сектору до надання соціальних послуг; недосконалість порядку визначення потреб у соціальних послугах під час воєнного стану.

Ключові слова: соціальний розвиток міста, публічне управління, механізми публічного

управління, соціальна сфера міста, соціальна політика міста, удосконалення механізмів публічного управління.

The article examines the peculiarities of the functioning of the mechanisms of public management of the city's social development. It is noted that the main purpose of the existence of public management of social development of the city is to raise the level and improve the quality of life of the population thanks to the mechanisms of public management. Which can include political, legal, organizational and economic. The functioning of the political mechanism is related to the formation of the city's social policy, which is determined by a number of measures and programs aimed at raising the level and improving the quality of life of the city's population. The legal mechanism of public management of social development of the city has two levels of its existence, the first is the implementation of the existing legal framework of the state level, and the second is the formation and implementation of the existing legal framework of the local level. The organizational mechanism of public management of the city's social development includes components that ensure the effective implementation of the city's social policy, namely: a structural component, a coordination and cooperation component, a strategic component, an evaluation component, a participation component, and an information component. The economic mechanism of public management of social development of the state is formed in accordance with the principle of general well-being, which allows providing a living wage for every citizen. In the article, it is noted that in the modern conditions of martial law, the effectiveness of the functioning of mechanisms of public management of social development is complicated by objective socio-economic problems, which should include problems at the state and local level. State problems include: a decrease in the population's income, large-scale infrastructural losses. The city level problems include: uneven access of citizens to social services; lack of human resources in the system of social protection of the urban population; low level of motivation of employees of the system of social protection of the urban population; weak level of involvement of the non-state sector in the provision of social services; imperfection of the procedure for determining the needs of social services during martial law.

Key words: social development of the city, public administration, mechanisms of public administration, social sphere of the city, social policy of the city, improvement of mechanisms of public administration.

УДК 352:353.2
DOI <https://doi.org/10.32782/rma2663-5240-2024.39.13>

Вольська О.М.

д. наук з держ. упр., професор,
професор кафедри економіки
та морського права
Херсонська державна морська
академія

Постановка проблеми у загальному вигляді. Публічне управління розвитком міста має вигляд управлінської системи, у якій існує взаємопов'язані елементи, до яких безумовно належать механізми. Функціонування зазначених складових базується на здійсненні управлінського впливу суб'єкту публічного

управління та об'єкт, що призводить до сталого соціально-економічного розвитку міста. У свою чергу сучасне місто є складною та динамічною системою, яка відображає сучасні тенденції в урбанізації, технологічному розвитку, економіці та соціальній сфері. Головною метою існування публічного управління соці-

альним розвитком міста є підвищення рівню та покращення якості життя населення завдяки саме механізмам публічного управління, дослідженню їх функціонування присвячена дана стаття.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблемами публічного управління соціальним розвитком міста займаються науковці: С. Бондаренко, Н. Бугас, Р. Власенко, О. Вольська, Т. Грень, О. Кіреєва, Т. Маматова, В. Філіппова, Л. Яценко та ін.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Але незважаючи на глибинні дослідження соціального розвитку, існують питання, які вимагають вирішення. Зокрема питання ефективного функціонування механізмів публічного управління соціальним розвитком міста.

Мета статті. Визначити шляхи удосконалення механізмів публічного управління соціальним розвитком міста через критерії ефективності їх функціонування.

Виклад основного матеріалу. Функціонування системи соціального розвитку сучасного міста, пов'язана із ефективною роботою механізмів публічного управління. До яких можна віднести політичний, правовий, організаційний та економічний.

Функціонування політичного механізму, пов'язано з формуванням соціальної політики міста, яка визначається низкою заходів та програм, спрямованих на підвищення рівня та покращення якості життя населення міста, забезпечення соціальної справедливості та вирішення соціальних проблем пов'язаних з соціальним забезпеченням, житловою політикою, освітою, охороною здоров'я, підтримкою вразливих груп населення.

За визначенням С. Бондаренко та Н. Бугас до основних завдань соціальної політики можна віднести «соціальний захист населення через застосування системи компенсації виплат та субсидій від підвищення цін, здійснення індексації, надання допомоги найбільш вразливим верствам населення; гарантований рівень мінімальної заробітної плати; пенсійне забезпечення; забезпечення освіти та професійної підготовки; охорона здоров'я; житлове забезпечення; матеріальна допомога родинам, що мають дітей; споживання громадянами культурних благ та ін.» [1, с. 3]

Соціальна політика спрямована на регулювання галузей соціальної сфери, яка відіграє провідну роль у створенні сприятливих умов функціонування людського потенціалу. Соціальна сфера векторно впливає на підвищення рівня та покращення якості життя, вона є фактором соціального включення та

згуртованості. За визначенням Р. Власенко та Л. Яценко, само в цьому полягає її економічна сутність та пояснюється значимість попередження та мінімізації ризиків, що виникають в ній [2, с. 3].

Правовий механізм публічного управління соціального розвитку міста має два рівня свого існування, перший це реалізація існуючої нормативно-правової бази державного рівня, а другий це формування та реалізація існуючої нормативно-правової бази місцевого рівня. До першого рівня віднесено законодавчі акти, регулюючі соціальні відносини та діяльність органів влади щодо забезпечення соціальної справедливості, захисту прав та інтересів громадян, підтримки вразливих груп населення та розвитку соціальної інфраструктури держави, а саме:

Конституція та закони України, в яких сформульовано основні принципи соціальної політики держави, права та обов'язки громадян, а також повноваження органів влади у сфері соціального розвитку держави; правовий захист громадян у випадках порушення їхніх соціальних прав та інтересів, включаючи право на житло, освіту, охорону здоров'я, працю тощо.

Нормативно-правове забезпечення соціального розвитку на рівні міста (другий рівень) включає в себе: місцеве законодавство, що регулює соціальні відносини на місцевому рівні, зокрема у сфері житлового будівництва, освіти, охорони здоров'я, соціального забезпечення тощо; соціальні програми та стратегії, які розробляються на рівні міста, з формуванням конкретних завдань, цілей та заходів соціального розвитку міста; регулювання роботи соціальних служб, які включають центри соціальних служб, служби у справах дітей, служби зайнятості, а також правила надання соціальних послуг та захисту прав дітей, інвалідів, мігрантів тощо.

Організаційний механізм публічного управління соціальним розвитком міста включає в себе компоненти, які забезпечують ефективну реалізацію соціальної політики міста, а саме:

структурний компонент, якій відповідає за організаційну структуру органів місцевої влади, метою діяльності яких є реалізація соціальної політики. Ці органи можуть включати департаменти соціального розвитку, комітети з питань соціальної політики, служби соціального забезпечення тощо;

компонент координації та співпраці, що відповідає за формування спільних дій між різними відділами та органами влади, а також з громадськими організаціями, бізнесом та іншими зацікавленими сторонами;

стратегічний компонент, якій відповідає за стратегічний план соціального розвитку міста та містить завдання, пріоритети, заходи для досягнення стратегічних цілей;

оціночний компонент відповідає за постійний моніторинг результатів програм та проєктів соціального розвитку, що дозволяє вчасно виявляти проблеми та вносити корективи у на певних етапах проєктів;

компонент участі дозволяє на постійній основі залучати громаду до процесу прийняття рішень, що забезпечує більшу легітимність та ефективність управління;

інформаційний компонент відповідає за належну інформаційну підтримку, включаючи відкритий доступ до інформації про програми та проєкти, публікацію звітів та результатів, а також проведення громадських консультацій.

Зазначені компоненти утворюють комплексний організаційний механізм, який допомагає забезпечити ефективне публічне правління соціальним розвитком міста та досягнення соціальних цілей і завдань.

Економічний механізм публічного управління соціальним розвитком держави формується відповідно до принципу загального добробуту, що дозволяє забезпечувати прожитковий мінімум для кожного громадянина [3, с. 32]. В зв'язку з цим, зазначений механізм на рівні міста включає в себе різноманітні інструменти та заходи, спрямовані на забезпечення ефективного використання економічних ресурсів для досягнення соціальних цілей та підвищення рівня та покращення якості життя населення міста. Економічний механізм складається із бюджетного планування і фінансування, яке відповідає за визначення підходів до виділення бюджетних коштів на соціальні програми та проєкти; стимулювання економічного розвитку, що містить заходи, спрямовані на залучення інвестицій, розвиток малих та середніх підприємств, створення робочих місць та підтримку економічно активних галузей; фіскальних заходів, які містять впровадження податкових пільг та збільшення податкового навантаження на галузі, які можуть сприяти соціальному розвитку, а також збирання податків та інших обов'язкових платежів; встановлення партнерських відносин між бізнесом та громадськістю для реалізації соціальних проєктів та програм. Також економічний механізм містить проведення економічного аналізу та оцінку результатів соціальних програм для забезпечення ефективного використання економічних ресурсів та визначення напрямків подальшого соціального розвитку.

Зазначені компоненти формують складний економічний механізм, який допомагає забезпечити сталість та успішність соціального розвитку міста, сприяючи підвищенню рівня та покращення якості життя населення міста.

У сучасних умовах воєнного стану ефективність функціонування механізмів публічного управління соціальним розвитком ускладнюється з об'єктивних соціально-економічних проблем, до яких варто віднести проблеми державного та місцевого рівня.

До державних проблем віднесемо: зниження доходів населення, за даними Світового банку реконструкції та розвитку, за період воєнного стану рівень бідності зріс у десятеро, у 2022 році він склав 24% [4]; масштабні інфраструктурні втрати «За період російської агресії пошкоджено або зруйновано понад 3 тисячі освітніх закладів, 907 закладів культури, 168 спортивних закладів та 95 релігійних об'єктів. У 2022 році завдані значні збитки житловому фонду, зокрема, пошкоджено або зруйновано 149.3 тис житлових будинків [2, с. 4]».

До проблем міського рівня віднесемо: нерівномірність доступу громадян до соціальних послуг; нестача кадрових ресурсів у системі соціального захисту населення міст; низькій рівень мотивації працівників системи соціального захисту населення міст; слабкий рівень залучення недержавного сектору до надання соціальних послуг; недосконалість порядку визначення потреб у соціальних послугах під час воєнного стану [5].

Напрямами вирішення зазначених проблем через призму механізмів публічного управління у сучасних умовах воєнного стану є процес удосконалення, якій вже відбувається. Так Кабінетом Міністрів України було прийнято ряд нормативно-правових актів у сфері соціального захисту населення, так Т. Грень, відмічає наступні:

у галузі пенсійного забезпечення: Постанова Кабінету Міністрів України «Про особливості виплати та доставки пенсій, грошових допомог на період введення воєнного стану» від 26.02.2022 р. № 16;

у галузі допомоги певним категоріям населення: Постанова Кабінету Міністрів України «Питання деяких виплат військовослужбовцям, особам рядового і начальницького складу, поліцейським та їх сім'ям під час дії воєнного стану» від 28.02.2022 р. № 168; Постанова Кабінету Міністрів України «Деякі питання виплати допомоги на проживання внутрішньо переміщеним особам» від 20.03.2022 р. № 332; Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Порядку

компенсації витрат за тимчасове розміщення (перебування) внутрішньо переміщених осіб» від 19.03.2022 р. № 333; Постанова Кабінету Міністрів України «Деякі питання використання коштів для задоволення потреб евакуйованих осіб та осіб, які проживають в деокупованих населених пунктах» від 21.10.2022 р. № 1195;

у галузі соціальної допомоги: Закон України «Про внесення змін до деяких законів України щодо надання соціальних послуг у разі введення надзвичайного або воєнного стану в Україні або окремих її місцевостях» [6].

Отже зазначене нормативно-правове забезпечення послаблює негативний вплив сучасного становища воєнного стану.

Удосконалення політичного механізму публічного управління соціальним розвитком міста може включати в себе ряд заходів та ініціатив, спрямованих на покращення взаємодії між політичними структурами, громадськістю та галузями соціальної сфери. Зазначена взаємодія повинна будуватися на прозорості у прийнятті рішень соціального розвитку міста та доступі до інформації про діяльність місцевих органів влади, які регулюють соціальний розвиток. Також до заходів можна віднести запровадження механізмів відповідальності за недодержання соціальних цілей та невиконання обіцянок перед громадою. Це може включати в себе проведення аудиту діяльності органів влади та впровадження механізмів контролю за їхньою роботою.

Напрямами удосконалення правового механізму може бути заходи, які спрямовані на формування стратегії соціального розвитку міста, яка повинна містити основні кроки місцевої влади, дія яких буде спрямовано на підвищення рівня життя та покращення якості життя населення міста. Основним елементом зазначеної стратегії повинна стати оцінка ефективності зазначених дій та заходів, що дозволить активно сприяти соціальному розвитку міста.

Основні напрями удосконалення організаційного механізму може бити забезпечення належного рівня професійної підготовки та розвитку кадрів у сфері публічного управління, що дозволить забезпечити ефективно та компетентне управління соціальним розвитком міста. Наступним заходом можуть бути дії, які спрямовані на розвиток партнерств з бізнесом та міжнародними організаціями, що буде сприяти залученню додаткових ресурсів та експертизи для реалізації соціальних програм та проєктів.

Удосконалення економічного механізму публічного управління соціальним розвитком

міста може включати в себе різні заходи та ініціативи, спрямовані на забезпечення ефективного використання економічних ресурсів для досягнення соціальних цілей підвищення рівня життя та поліпшення якості життя населення міста, а саме: забезпечення відповідного фінансування соціальних програм та проєктів шляхом розробки ефективних бюджетних стратегій та призначення належних ресурсів для вирішення соціальних проблем міста; підтримка інвестиційних проєктів та програм, спрямованих на розвиток освіти, охорони здоров'я, культури, житла та інфраструктури, які впливають на якість життя населення міста; використання співпрацю з бізнесом та приватними компаніями для спільного реалізації соціальних ініціатив, включаючи реалізацію корпоративної соціальної відповідальності та спонсорську підтримку соціальних проєктів; підтримка соціальних підприємств та інноваційних соціальних ініціатив, які сприяють розвитку місцевої спільноти та підвищенню рівня соціальної допомоги; проведення систематичного моніторингу та оцінки ефективності соціальних програм та проєктів з метою виявлення успішних практик та вдосконалення стратегій управління.

Висновок. Отже, зазначені напрями удосконалення механізмів публічного управління соціальним розвитком міста можуть сприяти підвищенню ефективності та результативності соціальних програм та ініціатив, що спрямовані на підвищення рівня життя та поліпшення якості життя населення міста. Усвідомлення пріоритетів та шляхів удосконалення механізмів соціального розвитку міста є однією з актуальних завдань місцевої влади для розвитку людського потенціалу сучасного міста під час воєнного стану та після нашої Перемоги, що призведе до існування людини у комфортному правовому середовищі.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Бондаренко С.М., Бугас Н.В. Соціальна політика держави як основа забезпечення соціального розвитку. Державне управління: удосконалення та розвиток. 2021. №2. URL: http://www.dy.nayka.com.ua/pdf/2_2021/42.pdf (дата звернення: 25.03.2024.)
2. Власенко Р.В., Яценко Л.Д. Соціальні ризики України в умовах війни та повоєнного відновлення. Проблеми сучасних трансформацій. Серія: економіка та управління. 2023. № 7. URL: <https://reicst.com.ua/pmt/article/view/2023-7-07-01/2023-7-07-01> (дата звернення: 24.03.2024.)
3. Вольська О.М. Трансформація механізмів державного управління соціальним розвитком. Публічне управління: теорія та практика. 2013. №1. С. 30–34.

4. Як змінювався рівень бідності в Україні. URL: <https://www.slovoidilo.ua/2023/05/04/infografika/ekonomika/yak-zminuyavsvya-riven-bidnosti-ukrayini> (дата звернення: 23.03.2024.)

5. Соціальні послуги в умовах війни: нові зміни та виклики URL: <https://parlament.org.ua/2023/11/07/sotsialni-poslugi-v-umovah-vijni-novi-zmini-ta-vikliki/> (дата звернення: 26.03.2024.)

6. Грень Т.Я. Особливості реалізації політики соціального захисту територій в умовах війни. Вчені

записки ТНУ імені В.І. Вернадського. Серія: Публічне управління та адміністрування. 2022. Том 33 (72) № 6. С. 80–84.

7. Проблеми управління соціальним і гуманітарним розвитком : матеріали XIV наук.-практ. конф. за міжнар. участю / за заг. ред. О. Б. Кіреєвої. Дніпро : ДРІДУ НАДУ, 2020. 355 с.

8. Соціальні права в Україні під час війни URL: <https://rm.coe.int/needs-assessment-ua-2/1680a9b408> (дата звернення: 26.03.2024.)